

თვე	მან.	კ.	თვე	მან.	კ.
12	10	6	6	50	6
11	9	50	5	45	5
10	8	75	4	40	4
9	8	1	3	35	3
8	7	2	2	30	2
7	6	50	1	25	1
6	5	1	1	20	1

ცალკე ნომერი — ერთი შუკრა

ივერიის

გაზეთის დასავევად და ყოველ განცხადებასა დასაქმებულს უნდა მიმართოს: თეონი რედაქციის დირექტორის ქუჩა, პეტროპოლისის ქუჩა, № 5, წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების ანგელოზის სათავად ანგელოზ ბანკის სახელში სასახლის ქუჩაზე.

ფასი განცხადებისა: ჩვეულებრივი სტრიქონი რვა კაპიტო.

1877—1889

საბოლოო რედაქცია და სალიტერატურო განყოფილება

1877—1889

„ივერია“

გამოვა 1889 წელს იმავე პროგრამით, როგორც აქამდე. მისას პუბლიცისტიკის ხარისხი 1889 წლისათვის, მ ი ვ ა რ ი ა

ტვირთვით: ა) თეონი რედაქციის, ფრეილინის ქუჩა, სახლი ბასტამონისა, № 5; ბ) წერა-კითხვის საზოგადოების ანგელოზის (სახლის) ქუჩა, თავად-ანგელოზის სახლი-მამულა ბანკის ქარაქლის ვაჭარეთაში).
 მთავარი: ვარლამ ქილაძის წიგნის მაღაზრის.
 ხონის: ნესტორ წერეთლის წიგნის მაღაზრის.
 ბათუმში: მ. ნათაძის.
 ტფილისს განვლ მისწავრებთ უნდა დაბარდნა გაზეთი შემდეგს აჯგუხა:

Въ Тифлиси. Въ редакція газеты „ИВЕРІА“.

გაზეთის ფასი დასაქმებულს გაზეთის სათავადოში, ხოლო სრული პროგრამის გაზეთის დასაქმების გამოცხადებულს უნდა მიმართოს გამწვანებულს.

ქართული თეატრი

მკირას, 29 იანვარი

ქართულ დრამატულ საზოგადოების დასის მიერ წარმოადგენილი იქნება:

I

პირველად სახლი შუკრა

ახალი დრამების გმირი

კომ. 2 მოქმ. დრამა ხოსტანის

II

დავიდარაბა

კომ. 3 მოქმ., ვაღმ. თ. დ. კრისთაგას მაქრ.

მთავარი: ქაიხარის, გაბუნაგაგარდის, მელაქიშვილის და სხვ., პანი ანაშიძე, ვიფანია, აწურეკი, გემურდამი, დიდილი და გუბია. ადგილების ფასი ჩვეულებრივია. დასაწყისი 7/8 საათზე.

ტფილისი, 26 იანვარი

გაზეთებს დედს ჩრდილოში აქვთ მიუღწევადი ყველა სხვა საქმეები და მართა იმაზედ ღვაწლავობენ, რომ ავსტრი-ვენგრისის ეწვია დიდი უბედურება: გარდაეცვალა ტახტის მემკვიდრე რუდოლფი, სულ ოცდაათის წლის უმაწილი ბავშვი და დიდად საყვარელი იმ მრავალ გვარსა, რომელთაგანაც შემდგომი ავსტრი-ვენგრისის მონარქია. რუდოლფი იყო ძალიან კარგად და სასუქდანიად განათლებული და სასწავლო ბავშვი. ამბობენ, სხვათა შორის ზედმიწევნით იცოდა ევროპის იგი ენები, რომელსაც მისი მრავალენოვანი ენის დამარჯობებო. ჯერ მართა ეს ერთი მაგა-

ლითი ამტკიცებს, რომ იგი საფუძვლიანად და გულ-დასმით მოკვდილებია მზადების იმ რედაქციის დროს ადსან რედაქციის, რომელიც ადრე თუ გვიან ბედი კისრავდა დასაწყისად. დიეტარტურისა და მეცნიერების მიმდევარი იყო და ზოგადად მრავალს ამბობს ძალიან უკეთეს გაზეთები. ამბობენ, რომ დამოუკიდებელი გაზეთი ვენის „შტურმ-გეტე“ მის მიერ არის დაარსებული. ამ გაზეთმა თავი იჩინა იმით, რომ წინადადება გერმანიის პოლიტიკას, რომელიც სულ ვეღ შეშინებდა მისი მხარე და ამხინებდა როგორც დიდ უბედურებას ერთობ ვეროპისათვის და საკუთრივ ავსტრიისათვის.

რუდოლფი თითოეულ ეურჩებოდა გერმანიის პოლიტიკას და გულში ინახავდა წყურვილს, რომ ავსტრიის პირველობა გვყავდით მიუკვრელად ვეროპის შორის, იგი არა მხოლოდ თავის მასლობელთა წინაშე, რომ ეჯავბებოდა ურუსის ბატონობა გერმანიის. ეს კარგად იცოდა თ. ბისმარკმა და ამისთვის იმპერატორმა გერმანიის ვიდეოში შეიკრებ და ამიტომაც, რომ ვიდეო კლემი ეწვია ავსტრი-ვენგრისის იმპერატორს, რუდოლფი და ვიდეო კლემი ვერ შეეყარნენ ერთმანეთს კარგად. მაშინვე დაგარდა ხმა, რომ ასეთი ერთმანეთს გულ-გრილად

დაჭვანდნო და ნაშეცხვად ნაწილი რუდოლფი დანარჩენი. რუდოლფი დიდი მკობარი იყო ინგლისის ტახტის მემკვიდრისა. არც ინგლისის მემკვიდრეზე ითქმის, რომ კარგად გასწავლილია გერმანიისთან. ესეც როგორცდ ადამიანურად უკეთეს გერმანიის ბატონობას ვეროპიაში და გულდი უფრო საფრანგეთისაგან აქვს მიზრუნული. არც რუდოლფი იყო თურმე უპირობად. ამას გული უფრო საფრანგეთისათვის უკეთესად. არც საკვირველია. რუდოლფი იყო საფრანგეთის გუნებაზე იყო გაზიადი, ვიდრე გერმანულზე. მისი გაზიადი იყო ჰუმანური რუდოლფისა—ბოძებელი, ბავშვი მისი ავსტრიის ძველი დიდებისა და საფრანგეთის მოსიყვარული.

რუდოლფი ბევრში მოაკონებდა კაცს განსვენებულს ფრედრიხს III, გერმანიის იმპერატორს. იმისთანავე მოკვარე იყო ერის მემკვიდრისა, მემკვიდრისა და წარმატებისა და გაბედნიერების. უტოლობდა, რომ ვერაფერად მოსწონს თითქმის იმის დედა და ხადაზედ ვერაფერად უფრო. ვინ იცის რა გვარ შესვლიდა საქმით გარემოება, რომ რუდოლფი თავის მამის ტახტზედ ავიდოდა, რადგანაც ხელმწიფი ხშირად იძულებული არის გარემოებისაგან იკ-

ჭქმან, რაც არა ჰსურთ. ხოლო დედები რუდოლფს იმ მხრით ახსენებენ, რომ იგი იყო მოკვარე და ხელის შემწეობა დიეტარტურის, მეცნიერებისა და გულ-შემატებელი კაცი ერისა და სახელმწიფო-სათვის.

საღვაწები, ავსტრიის გერმანიელი, ვენგრელები დიდს მწუხარებას აცხადებენ ამისთანა კაცის დაკარგვასათვის. მისი სიკვდილი სხვა ქვეყნებშიც დიდს მწუხარებით მიიღეს. მის მამას იმპერატორს ფრანც-იოსებს დიდი უკვლედი აუბრუნებელი დედად მიიღეს თურმე სამშობლოს. თითონი ენის ავსტრი-ვენგრისის დიდად შეუტეხილი არის მით უფრო, რომ დედისც დაკარგვით არ არის რა მიზეზი მაშინ სიცოცხლე ვერ დაედა და მადე ტახტის მემკვიდრე-საო. ზოგი ერთი ცნობანი ვარწმუნებენ, ვითამც რუდოლფს თავი მოკვდა თავისი სიხელით. გუ-მინდელი ამბავი გამოცხადებული იოკისაც პირდაპირ გვეუბნება, რომ რუდოლფს თავი თითონი მოკვდავს. მის მიერ მიწერილი სეზონისაგან წერილი, იოკისაგან გამოცხადებული გაზეთში, არაფერს ეტყვის არა სტრავეს, რომ რუდოლფს თავის თავი თითონი მოკვდავს. რუ-სეთიდან მოსულს გაზეთებში დაბეჭდილი ანუ გაზეთების იუსუბიან,

ფალეტონი

მეოცის სპირილი

(ხაიარამი)

(დასასრული*)

გავიდა რამდენიმე წელიწადი ამ მოგზაურობის შემდეგ. ყველა იმ მოგზაურობის მონაწილეს თავი მოეცა კრაკოვის უფთავის ქუჩაზე გამოქვეყნებული კონტა სახლის დარბაზში. როგორ? ითხებოთ, — პავლე აქ არის? დია, პავლე აქ არის, მთელი ტანისმოსი-კი არა, — ქალაქი სკუბა ახალგაზდა კაცის ტანსაცმელში. ავტო დარბაზის კუჩქელში მიმხდარან პავლე და ვლადისლავს დედა და ქალაქის ახალ ამბებზე ღაპარაკობენ... პავლე ვერ არის დღეს გუნებაზე... გაუცხოებთ იუბრება აქეთიქით. მერე რა დამართვია? როიალს მისე-ღამია ვლადისლავა, მის გვერდით სდგას მოდაზე ჩაცმული ელვარი და ეტობა, რაღაც სასიამოვნო ამბავს უამბობს ქალს. ქალი იცინის, მხიარულად და არის... მინც როგორ განდღა პავლე კრაკოვში. იგი კარგა ხანია, რაც ქალაქში სტუმარებს... ტარტაროში მოგზაურობამ, რომლის დასწავლა მოვიხსენიეთ, იგი კვირა გასტანა? არ ამ მოგზაურობამ უკვე დავიწყებული სურვილი კვლავ განსულებს პავლეს, ამას ზედ დავთო ვლადისლავს დამობერი და ტყბილი საუბარი

რი და გამოთხრობის დროს ნათქვამი სიტყვები: „არ ვიხსენებოთ, რადგან იმედ მაქვს მალე განახეთ კრაკოვში“. მოგზაურობიდან დაბრუნებული პავლე საშინლად დალონდა და გარეულ ნაღრსავით იწყო სახლ-მინ. დარბაზი უაზრო ხეტიალი... სამშობლო სოფელი, მთები მინდორ-ტყე სიახლოვანს-კი არა, ზიზსა და მძულ-ვარების მბაღდე მის გულში. რაც დრო გადიოდა, მით უფრო დონდებოდა, ჯავიანობდა პავლე. ეს შენიშნა მამამ, მაგრამ ხმას არ იღებდა, თითქო წინადადებდა, რომ მისი ამოღება და შეილის სამუდამოდ დაკარგვა ერთი იქნებოდა. პავლე ვლადისლავს სიხუმე და ერთს სდამოს განზრახ შევიდა მამასთან მოსალაპარაკებლად.

— ასე ადრე რად დაბრუნებულხარ მინდრებთან? — ჰკითხა პავლეს მამამ...

— იმითმად დაბრუნდი, რომ ჩემს მომავალზე მოგვალაპარაკო!

— შენი მომავალი უკვე გადაწყვეტილია!

— მართალია, გარდაუწყვეტილია, მაგრამ ყოველდღე შეუძლებელია ჩემი აქ დარჩენა. მე ვიტანჯები, ეწევი დიდ აქ... მე მინდა ფართო ცხოვრება... მინდა მოძრაობა, მოქმედება.

— მოხუცი ხომად იყო.

— რატომ არაფერს მერბენი, მამა?

— განა მე მაგაზე არა ვითხარობა? განა მე არ ავიჩივებ სავანი და სარ-

ბილი? მაგრამ, სიანს. არც ჩემი სურვილი, არც მამა პაპათა ანდრეის არაფერად მიგანია. მამა რაღას უყურებ, მიუფრთხე ყველა ამას და გაეშურე იქითკენ, საითაც გიყვებს წამიერი გატაცება.

— რად მერბენი მაგას, მამა! შენ რომ იცი, რა გვარად ვიტანჯები, რა ძნელია ჩემთვის ჩემის თავის გადარება! ნეტკენ შეგდის ჩემის სულიერის გოდება-ტანჯვის შეტყობა... უტყველია, შემბრალებელი.

— შენი ტანჯვა დიდად მიგანია, მაგრამ რატომ ნახუცხე არა ჰევი-რომ? ოცის წლის განმავლობაში ჩემი ცდა მამა-პაპათა სურვილის აღსრულებად და შენ ცელა ჩემს საქმეს მოლოდინი უღებ. მე არ ვიცი და არც მინდა ვიცოდე, ვინ შეარყია შენი რწმუნება და ვინ გასწავლა მამის სურვილის ურბადი. არ ავიჩივებ... მე მინდა დავმეზობა შენთვის საქმე, რომელსაც ერთგული მუშაობა ჰქონია, მაგრამ სიანს შენ ჯერ არ ხარ მომზადებული... ჩემი საქმე სა-მასხარა არ არის და ამიტომ არც დაგიკრ... წადი... გაეწიარე, საითაც ვინდა... გაიქ სამშობლო სოფელს და სხვადასხვა ბედნიერება... შეიძლება იბოვი კიდევ იგი, მაგრამ ისიც-კი შესაძლებელია, რომ კვლავ უკანვე დაბრუნდ... დია! იქნება დაბრუნდ, მაგრამ გვიან-კი...

— გმადლობ, გმადლობ, მამა! — წამოიხდა განარტყვობა პავლემ... მოხუცმა შეაყენა.

— მოიცა! მე ჯერ სულ არ მი-

კვამს, რაც სათქმელი მაქვს. ოდესღაც ვეღ-მოდინედ ველოცულობდი და ესთოვდი ღმერთის მოცეა ჩემთვის ვაჭი. დემოთმა ისინა ჩემი ედრება და მეც ბედნიერი გავხდი მით, რომ ჩემი სიყვლილი მამა - პაპათა საქმის ბოლო არ ეღებოდა... მაგრამ დღეს ეხედე ჩემს შეცდომას. ეხედე, რომ აღარაფერ არის ჩემის საქმის მემკვიდრე და ამიტომ უნდა ესთებო, რომ მე არა მყავს ვაჭი. წადი საითაც გინდა... ჩვენს შორის ყოველივე გათავებული...

— არისთვის ეხედავთ დღეს პავლეს კრაკოვში. იგი შევიდა უნივერსიტეტში იურიდიულ ფაკულტეტზე და საუცხოვლად შრომობდა. თითქო ამ შრომა-მეგობრობით უნდა როგორც საკუთარის მომავლის შესაფერი გაცე-ლედა, აგრეთვე მამის გულის მოგება და... უკანასკნელ სურვილს თუქე არ ასახელებდა, მაგრამ დღესვე უცხადესი იყო მისთვის... მკითხველი მიმხედება, რომ უკანასკნელი სურვილი პავლესი ელადისლავს მომავალი იყო. მინამ პავლე სწავლობდა, ედვარდი საქმოდ დაუხლოვდა ვლადისლავს. თვით ვლადისლავს ჩემს ვეფარდი უფრო მოსწონდა, მინამ დაეწინა პავლეს ცელა ისე უყურებდა, როგორც უბრალო მითულს, რომც ვეღ-შრომობს მხოლოდ მითომ, რომ გაუკრებელი მომავალი მომავალში დღესმა პური. პავლე ნათლად ჰხედდა ვლადისლავს ცელოლებს, მაგრამ მინც იმედს არა ჰკარგავდა, მით უფრო, რომ ვლადისლავს ამის არა-

ვითარი მიზეზი არ მიუტია. აი დღეს უკანასკნელის პასუხის შესატყობლად არის აქ პავლე. მან დაათვაზა სწავლა და მიიღო პირველის ხარისხის დიპლომა. ვლადისლავს უკანასკნელად მოლაპარაკებოდა ვლადისლავს და პავლე მოუთმინლად ელოდა ედვარდის წასვლას. ავტო ედვარდმა გათავა ლაპარაკი და ადამა დაუძახა თავის ოთახში. პავლე გაბეღილი მიუხლოვდა ვლადისლავს.

— ვლადისლავ! — დაიწყო პავლემ. — რა გნებავთ! — უპასუხა ცივად ვლადისლავმა, და გინარბო როიალის დაკრა.

— ჰო, უკაცრავად! იქნება დაგი-მალეთ?

— არა, მიმხანეთ რა გნებავთ! განა ისე მალე უნდა გასწიკრო!

— მე სრულიად არ მინდოდა თქვენთვის დამეზობა! თქვენ მგონის სხვაზე ჰევიკობა!

— მერე რად გგონიათ ეგ? განა თვალბო იქით უნდა შეატკოს ადამიანმა, საითაც ფიქრისგან არის გატაცებული?

— მე მინც ვარგვანს ნიშნებს დიდს მნიშვნელობას ვაძლევ! მაშასადამე თქვენ დიდი ხანია დამაზადებრატობ, არა!

— არა! მე მხოლოდ ველოდობი გნებავთ ისეთი, როგორც იყავით ტარტაროში მოგზაურობის დროს.

— რა მშვენიერად დაგსომეით ივ დიდის ხნის ამბავი! ვლადისლავმა კვლავ დაიწყო როიალზე დაკრა, თითქო ამითი უნდა

* იმ. „ივერია“ № 17 და 18.



რომ მიუღწევს კამისიამ მკურნალებს...
 ბიურთ შეამოწმა ცხვირითა და იმ აზრზე დადგა, რომ წვეთი დასველება გულს და იმითი გარდაცვლილია. ეს ჰიპოკრატის ამისთანა დადგინა, როგორც შემკვიდრის უცხარ სიკვდილი, ხადეს სურთ გულს უმფობიან და უფრო არსებებს. ყველანი მოუთმებენ დად ელიან რით ახსნება ეს უცხარი, მოუღიანდელი და ჯერ ხანად გამოურკვეველი სიკვდილი.

ჩვენ არ ვიცო, — რით ახსნება ეს უცხარი და მოუღიანდელი სიკვდილი ახსტრისი იმპრობირის მიუკვირისა და თუ ახსნება, მართალი ვსჯიანდებიან თუ არა ჩვენ, უბრალო სიკვდილის მფილი, მაგრამ საკვირველი ეს არის, რომ ბევრთა ჰეგეს უცხარობით და მოუღიანდლობით სიკვდილს გამბეჭისას, სკობოლევისას და ზგარისის მფილს უღიანდობისა, უცხარისი ესენი ისე დაიხსნენ უცხარისა და უცხარად, რომ ბევრი მიიქმამოთქმა გიბრანა ამაზე. ვინ იცის, რა ხმები არ დაიჭრა, რა არ ითქვამს უცხარამაში უცხარე მარტო ერთი რამ იყო: გამბეჭა მოსისლე მტერი იყო გერმანისა და როცა მისმა ვარსკვლავს საფრანგეთში ძალიან მადლა აიწო, უცხარად ფათარაკი შეემიხვ, ვიდაცამ ტყვიით დასჭრა და მოკვლა, როგორც მოკვდა ეს ამაზე, დედისც გამოურკვეველი და რა თუ შინაურად არა, საქვეყნად მიიხვ, სკობოლევისს ძალიან ათავად უწინადად ჰეგესად გერმანისა და მს მედგე, რაკი რუსეთში დიდი სახელი დაიგდა და თავისი პრეგრამა, გერმანისი წინადადმდე, პარიკში საქვეყნად გამოსაქვა და მედგე რუსეთშიც არა ჰეგესად, უცხარად გარდაიცვალა. ესეთივე უბედურება იქცა ბა.

ვარის სახეს დედავიკს, რომელსაც შესწამს თუ არა, რომ რადაც ღამარაკი ვაჰმართა საფრანგეთის ზოგადი წარმადეგენდთან, არ გასულა მკვირედიანი ხანი, რომ წუღიში დამჩრავდი იბოვს. დღეს რუდადღის უცხარი სიკვდილიც მამინ მოკვდა, როცა გამაქვადენდა, რომ რუდადღი უწინადადმდეგება გერმანიის გაგონეს ავსტრიაში და ძალიანაც იწინადადმდეგება.

ჩვენ, რასაკარგვითა, ანავითარი იქვი არა გაქვს და გერს გზით ვერ ვიტყვით, ვითარცა უკველი ამის ვისმე მანქანა და ხელი ამოქმედდეს. უცხარისა უცხარის ესენი თავისი ბედის წერით გამაქვადენენ წუთი-სოფელსა, მაგრამ საკვირველი მსგავსება-ია ყველაფერში: იგივე უცხარი და გამაქვადელი სიკვდილი და იგივე მამართლებს განსვენებულთა, გერმანიის არა-სასურველი.

ახალი ამბავი

ერის ჩეხელ ვაჭრთა (Narodny Listy) რომელიც ქ. პრაგაში იბეჭდება, ვითავე შემდეგი ამბავი: „ამ დღეებში პეტის მუზეუმის წინეთ საცემო მიილა ფოტოგრაფიით გადაღებული ძვირფასი ძველი ქართული სახალისი, და სახარების დღეა, რომ იხსნება იმერეთში, ქუთაისის მახლობლად, გელთის მონასტერში, და საუკეთესო ნაშთი ქართულის ძეგლის მწერლობისა, სახარებასთან ერთად წინეთ-საცემო მოუღიან სურათი მონასტრისა და სხვა სურათებიც, ეს ძვირფასი სახეობა შემოსილენა მუზეუმის წინეთ საცემო ჩეხთა თანამეამულემ ბნმა ნოკამა და ეს ვარემოება ახტკიცებს, რომ ჩვენნი თანამეამულენი,

თუქა ჩვენზე შორს არიან, მაგრამ საშობლოს არ ივიწყებენ და ყოველითის პატრიოტული თანავრძობით იხსენიებენ“.

ტულისის მეტრის ციხის პატრიარქოწიწი-საცავისთვის წოდებნი მფურთავთ: ეწინას... 15 ცალი ქართული და რუსული წიგნი და ბანანდრია ღელაქს—30 ცალი ქართული წიგნი, რის ვამოდ მეტრის პატრიარქოწიწი-საცავისთვის უღენინან შემომწირველთ.

ტულისში ამ დღეებში გაიმართება ორ-კლასიანი სკოლა რკინის გზის მოხელეთა და მოსამახლურეთა ზემეგებისათვის. ამ სკოლაში სწავლა დაიწყება თებერვლის პირველს.

ქარსა: 18 იანვარს აქ ერთი ქალს ცოლა სამი ბავშვი: დედა და შვილებიც ჯან-საღად არიან: ერთი ბავშვი ჩეხულებრის ტანისა, ორნი-კი მომცირანი არიან.

სამწიფილი სიცოცხლე ჟარსში. სიცივე ოც-და-შვიდ და ოც-და-ოც გარდასსმდებიან. სიცივისა და უფროაბის გამო სურსათი, შუმა და წივა მეტად გაძვირდა.

მეგობრ-სურება (გურიაში): კერძო სკოლის წინა-საცავისათვის ბნით გარკვიანს და სკოლის მფურთავთ სხვა-და-სხვა ქართული წიგნი, პირველს—17 ცალი და მეორეს—22. ავტორე იმევე წინეთ-საცავისთვის ბნის ნიკოლოზ ცინკაძეს მფურთავთ ათი მანეთი ფული. ამიტომ ნანტეხულის სკოლის მასწავლებელი, ბნი ისიდორე რამიშვილი, მადლობას უძღენის ბნით შემომწირველთ.

რუსთა: თუ რა ყოფაშია ჩეხთაში სადაღი-მამული საქმე, შემდეგი

სამწუხარო ამბავი გვიმტკიცებს, რომელიც ამ თვისის ათს მოჰხდა: სოფ. კვაშითის მტკობრებმა ბიქია ბაქრატემ იმევე სოფლის მტკობრებს გლეხებს მიჰყვდა ერთი თავისი მამული. მამ თვისისას ეს გლეხები მიიღენენ ბიქიათთან და უთხრეს: ბაქრათე, პირობისამებრ ნაყოფი ტყე მოგვიზომო, უნდა მოგსკრათო. ბიქიამაც დაუსახელა მიჯნა ტყისა და უთხრა: წაღეთ, რაც გინდათ, ის უყავითო. არ ვიცი, ეს ტყე ვისი იყო: მივიხსით თუ არა, ხოლო სხვა პატრიარქოწიწი-საცავის გლეხები მიიღენენ ტყის მოსაქვად, მიიღენენ სოფ. ხურუთის მტკობრებს გლეხები და უთხრეს კვაშითელებს: ძებო, სისხლს ნუ დაღვრით, ტყე ჩეხთა და აქ ხელი არავია გაქეთო. კვაშითელები გამაბრუნდენ და მიიღენენ ისევე ბიქია ბაქრატესთან და ყოველივე უამებს. ბიქიამ უთხრა: ჩემი საკუთარი ტყე მოგვიკიდეთ და დაეპტრობეთო. თან თავისი ვაჭი გიორგი გააყოლა. შვიტყეს თუ არა ეს ამბავი ხურუთელებმა, თოვებით შეიარაღებულნი მიიღენენ გიორგი ბაქრატეს და გლეხებს და დაუწყეს სროლა. ამ ჩხუტში სამი კაცი მოკვლეს და შვიდი დასტყეს. ბიქიას შვილი გიორგი მიიღე არის დაჭრილი და იმისი მარჩენა საეკეთა. ეს ამბავი რომ შვიტყეს კვაშითელებმა, დიდმა თუ პატრამ, ქალმა თუ კაცმა, გამოსწიეს იმ დღეებისაკენ, სადაც ეს უბედურება მოჰხდა, და თავს წაადგნენ მოკლულესს და დაჭრილესს. შვიქნა ერთი ყოილა კივილი, ვინ ქარსა სტერიადა, ვინ შეიღსა და ვინ მამსა და ძმს.

ამ 25 თვისის, პოლიციის მფორე განხილვებში, პოლიციელმა საპრის რეპსანას და ნანკვარზე მოიგება პოლიციის ბავშვი დედა სქესისა, რძეულიც უბოზია გრიშვილი ქეზუხე, ვაჟის სახლის წინ. ბავშვი ორის ვერისა უნდა იყოს.

მთავრობის ბანარგულმანი.

და თოვნილი იქმნა: თვისისავე თვისის თანხმად შტატს გარეშე მყოფი პრეპარტი ოვადი ესტეფე თარხანაშვილი აკაცი ტელიის საგებრნი მართველობის სამსახურად.

და იქმნა: სამსახურ გარეშე მყოფი მონკლე ქოთისის გუბერნიის სახელმწიფო ქონებას გამგებლის, ანანური გორგი ზავლის მედიკანი, თხოვის თანხმად, გორის სამხარე გამგებლის განცელობის მოხელე: დონინა შვილი პრეპარტი შიკიას, მამე-დალი-ჯე აბაშიძე, თხოვის თანხმად, ახალციხის სამხარე გამგებლის განცელობის მოხელე.

გადამკვანილი იქმნა: ახალციხის სამხარე გამგებლის განცელობის მოხელე, შვილი დეპარტის აღმწინდელ დავითი აბაშიძე, თხოვის თანხმად, გორის სამხარე გამგებლის იმევე თანამდებობაზე შტატს გარეშე მყოფი მოხელე მე-10 კლასის წესის სამხარე გამგებლის, კოლეჯის სტრუქტურის ბუღალს კარხანაშვილი, თხოვის თანხმად, განცელობის მოხელე: შვილისის გუბერნიის მართველობის უკმაგირად.

წარული სურამიდან

(მოთხრობა ქარის მოკვება სურამში)

... ნოემბრის ოც-და-ათს, რაკ რაკი თუ არა, ჩემ სოფლიდან დაბას სურამს ვაღმოვედი და უსამწიფო სურამის ტულანისა ქუჩაზე დავიწყე ყალი და ზედილი. ეს დღე მზიან-არტობლიანი იყო და გამართათ თუ არა მზემ, საფრთხიდან მოსულმა ბანარგულმა სამხედრო ხალხმა გრავაგროვად და ჯგუფ ჯგუფად იწყა სურამში მოსვლა და მამინდელ ადგილებს სტენდენ და ბინადებოდნენ. მარმანდელით (მე ვამბობ 1857 წელს) ახალგაზღვა ყველიობას აღარ მოსდევდა დღე-მამა, ძმები, დები და სხვა ნათესავები.

და შეეწყვიტნენბრა არა-სასიამოვნო ლაპარაკი პავლესთვის, მაგრამ პავლე არ სტყვობდა.

— დანს, წარსულის მოგონება მკმაყოფილებდა და დღეს-კი მინდა დაბოლოებებით შევიტყო თქვენი უკანასკნელი სიტყვა.

— მე თქვენი ვერა ვამივირა! — იქნება არ გინდათ ვიგოთ? — როგორც მოქვეყნილი ხართ რომს, განა კმაყოფილი არ ხართ, რომ დიპლომა მიიღეთ? მაგრამ იქნება დიდი ხანა მამის ამბავი არ შეგიტყვიანთ? ეს კითხვა ისე უჩინებულად, ისე სასტიკად ეწინაა, რომ მხოლოდ ხელი მოვიდა გონს და თავისთვის წაილილულა: „განა დიდი მამის ვაწყობა ამის გულსთვის?“

— არაფერი ცნობა არა მაქვს მამი-ჩემისაგან! — მევე რატომ? სწორედ ვაუგე ბარია მამ თვევისს ქვეცა! — პირიქით, ესლა უფრო ცხადია ჩემთვის მამ-ჩემის აზრი! — სამწუხაროა, რომ წინდევ ვერ მიხვდით! — მევე, თქვენ ამბობთ მავას? — განა გიყვირთ? — სწორედ, რომ გულ-ქვე ყოფილხართ. განა თქვენ არ იყავით მიზეზი, რომ წინადადებებმა ვაუფრო მამის სურვილს?

— ბატონო ედვარდ! თქვენ განსამართლები ჩემნი საქმე, მიუბრუნდა ახლად შეშოსულს ედვარდს.

— საქობო არ არის! ჩვენ შორის ყოველივე ვთავებულა! ვისურვებ

იმ ვაჩრსავე ბედნიერებას თქვენთვის, რა ვაჩრს ბედნიერებაც თქვენ მე მონაწივეთ.

პავლე საჩქაროდ წაილა. ესლა-კი ნათლად მიხვდა ჩემნი გმირი, რომ იმისო ღაცნის ერთი ფრთა შემოეკვეცა... მაინც იგი უსლით არ ეცემოდა. შეიძლება მიინანიოს და დამიბრუნდესო, იმევე მებდა თავს პავლე.

პავლე შეიღდა სამსახურში... მალე შეიჭრა პავლემ, რომ ვლასისავე კილა მდიდარ და წიერ ქვრის მის თხოვდა, ეღვარო? იქნება იტიხობო. ედვარდი თუ ეწიხობოდა წინად პავლეს საწინააღმდეგად, მხოლოდ იმითომ, რომ სძულდა პავლე, როგორც უკეთესი მოსწავლე, სძულდა, რომ საუკეთესო ალავი მიილა სამსახურში და აიქ, ცხოვრებაში, სცდილობდა სამაგეროს გარდახდას, რაკი ვაჭრულელი ვაჭრებზე პავლე, ედვარდზე მართავ კრაკოვი და სახელმწიფოე წაილა. ედვარდისავე ვაჭრობებმა უკანასკნელი იმედი და-აკარგინა პავლეს, ესლა-კი იგრძნო თავისი სიბოლღე. იგრძნო ეს და მშინლად დალონდა.

ესლა პავლე გავიდა ქალაქ გარეთ სასერინოდ. ვასცილდა სოფ. ლილე-ვინოს და განაბ ტყეში. აქ ტყემ მთავრანა თავისი სამშობლო, მშენიერი განკა და მხა-პალა წამიძობა:

— სწორედ, რომ იქ სოფე გვარად დატრიალებოდა ჩემი ცხოვრება... ავტო რანდენი წელიწადია დაულოდავდ ვშობობ, მაგრამ რა სარგებლობა მოაქვს ჩემს შრომას?

ქალაქსკენ მომავალ პავლეს გზაში შეხვდნენ ოთხეულნი მამავალი მითო-ლები. იგი ყველას, ყველას აძღვედა სოლამს, ეღაპარაკებოდა, უკითხავდა... თითქო ათითი სცილილად მკარულ მანტ არის დაწყვიტბინა მწუხარება.

— შეიძლება კიდევ მოეწიო ბედნიერება? შეიძლება მამამ მასპობის და მამინ სულ სხვა გვარად მოეწიო ჩემს ცხოვრებას... ვეძროდა პავლე... ამ ფიქრმა ისე ვაიტკა, რომ დღე-ღამე არ დახანა, დანებმა თავი ქალაქს და გასწია შინისაკენ. როცა თავის სოფელს უახლოვდებოდა, უნებლოდ მოაგონდა უკანასკნელი დაბრუნება... მაშინ იგი ახალგაზღვა იყო, ყველა პატრესა სცემდა, აქებდა, ამხნეებდა, როგორც საუტსოვო ნიქის პატრონს... ესლა? ესლა იგივე ხალხი აქებს და ადიღებს ახალთა-ბას და არა იმას... ამანაგებეც ჩამოკლდნენ. ისი-კი, ვისაც უშეშო დაწავარის დაბრუნება, ისიც ვამშობდა... ამ მწარე ფიქრებში მოაგონდა მამის სიტყვები: „იქნება კიდევ და-პტრუნდ, მაგრამ ძალიან გვიან კი... იქნება მართლა ძლიერ გვიან ებრუნებნ? იქნება მამაჩემი ცოცხალი აღარ-კია? უკანასკნელმა აზრმა მშინლად დალონდა პავლე... პავლე შეეღდა კარგად ნაწინა გზაში... სამა-ლოდამ ვიღაც დედაკაცი გამოიდა და გარკებით ჰკითხა პავლეს... — ვინ გნებებო, ბატონო? — მე მოვედი მარცნი ტარტართან, — უკანასკნელი მართლმადიდებლის წმით პავლემ...“

დედაკაცმა იცნო პავლე და ვახარებულმა წამიძობა:

— პავლე! თქვენა ხართ? — მე ვარ... სად არის მამა? — ავეო სამი წელიწადი, რაც იგი დავმარბეთ, უბასუბა განკამ, რომენ-ლიც მხოლოდ ესლა იცნო პავლემ... განკა ესლა ის მშენიერი ქალი აღარ იყო, როგორც აღსტოვდა პავლემ. შრომა-ჯაჟამ გასტება განკა, განკამ შეიყვანა პავლე ოთახში, სადაც ბიური ბავში ტახტზე წამოგარე-ბული თამაშობდა და მეორე აკუნ-ში იქინა. პავლემ დაახირა ლაპარაკი, მაგრამ ოთახში შემოსულმა მითი-ულმა შეაჩერა... მითულმა მდბლად დაუქრა თავი პავლეს.

— ეს მარცნის შეილია! უთხრა ქმარს განკამ... — არ მოგონებებარ მოსტეს ავად-მყოფობის დროს არ უნდა იქმი ნახვაც ჰკითხა პავლემ განკას. — არა, იმას არ უნდა თქვენი ნახვა... მხოლოდ სიტყვა, რომ თუ დღესმე გადარბებულე დაბრუნდეს, მაშინ პავლეს დათმეთ სახლი და მამულის ნახევარი. და-ნარჩენი შევღებ-კი მე მოაქვ მითი-ვად. მაგრამ ყველა საკითრება მამი-თვევისა თქვენთვის მომართვით. მე ჩემის მშობლების მამულ-დედულს მყოფე... — გმადლობ, ჩემო განკამ! მე უ მავისთვის არ მოგსტლავარ! ფულიც და შეუღებაც საკმარისი მაქვს, მხოლოდ ბედნიერებას ვარ მოკლებული. შემეფარეთ თქვენთან... მე მინდა ეი-

მოსული ხალხი, დაბინავდა თუ არა, მერე ქვივს და ღრის გატარებს შეუდგა, ლაზთანადა იხსენებ; წითელი დენი თი აბრეოლა სხე და შემდეგ იხსენებ სურამის ქუჩებს მოვლო და მოვიწინა. ქუჩაზედ თავისუფლად ვერ გავივლია, იმდენი იყო მოსული ხალხი, ზოგნი იმდენი ღრის ხანსდარან, თავიანთიან მერაღენ ჩაუსვამთ და ისე მირბიან და მორბიან სურამის გემის ქუჩაზედ; ზოგს ზურნა-დადი დაუქრავებია, აქვე რეინებს და ატალოხანდელს ქუჩაზედ ისე მისიერობს და მოსიერობს; ზოგი მისიის ცხიტი ერთობა და ზოგიც ძალზედ დამთვრალან, ხელი ხელს ვაღუგვევინა, სიმღერასა და ლექსების თქმაში ღრის და ფაშს ტარებენ... სხვათა ზოგის ერთი დაბოლი და მავთერებნი ეშინაი ბიჭი არ ლექსსა მღერობდა:

ქელო, გე რა შემოვიტყუებო,
 უხლი დაიშინებო,
 წაწამა და წაწამს შუა
 ბალი გავიშინებო.
 მარგალიტის მუქები
 გულზედ დაგისწებო;
 შუგ სურვილი დაგთოხვებს;
 ციცი მოვიგებო.

ამ ლექსსა, მკარალობა და თარალოს "ხმაზედ მოვიტყუებო და ხალხგაზღობა. როდესაც ვაბათებს ეს ხმა, მერე "მეფის" სიმღერას მიჰყვები ხელი. ერთმა მომღერალმა "მეფე" სიმღერა ვერ მოახერხა და ვერ შეუყურა ხმა მერე ახანანს, ამიტომ კარგად მომღერალმა შეგტყუებინა "შინაიანი ბიჭი ინახტა ვინმე ივანე ივანოთ, ჩვენს ივანეს საჩქაროზედ მოსტყუებინა, წახანდ და გამოვიყენე და ლექსიდან. ივანემ სხვათა ლექსთა შორის სიტყვა შემდეგი საყურადღებო პატარა ლექსი:

თავს ჩაწეო, ბოლოს გავაგრძელო,
 ქართული შევექნე ვაგრძელო;
 დანე, ჩემს სიურ-ჟუკეს
 და ბოლოს მგორად დაგაგრძელო.
 დე ზოგნი, მგორად მის დაგვექ;
 მალდა მათა ძეს სადმე;
 დღეებზე, ზღვი დღეებზე,
 არ მიაღებო მზე სადმე...

ამ ლექსის მიქმელს მოხუცებულს ივანეს შეიძლება ვაქვივლი ჰყავს თურმე ამ "მედიდ კარგი მომღერალი და მუშა ბიჭები არიან. ის "მედიდებიანი დაბალი ბიჭი, რომელიც ზემოთ მოიხსენიეთ, ამ კაცის "შეილი ყოფილა თურმე.

დეკემბრის პირველს დაბარებული ხალხი სრულებით სურამში იყო და ყველას მოეყრა თავი სურამის სასახლოლო სახლში და იმის ეცხოზი. მოსულ ხალხში ერთი სხვა-და-სხვა წოდებისა, ღრისებისა და უწყების ხალხი და ყველაზედ უფრო იმითი ფარეაზობდნენ და თავს მალე იწყებდნენ სიფლებიდან მოსულნი "აბოაკატე" და ცრუ "შეორლები... როგორც ცხვირბოლით, მერე ვერ დაგამოვლით კარგი მოსალოანი წილონიდ ჩვენს "აბოაკატებსა" და შეწყობებს. გლეხები ერთი მთავრის ეყრდნობდნენ: ციბირის რა გამაზნენონ, ციბირისა, მიწის აღარ დავაწერებინებ იმას ქალაქსა; კაცო, არა ვაგრი ქალაქი არ გიშელოს, თუ ნამდვილად მართალი არა ხარ; თუ რამე ზადი აქვს, შეილო, შენს შეილსა, ზვიერი რო ეცევიო, არ წაქციებენ და არა, აბა რა უნდათ მგახ, ავიდვიყო კაცი? თუ ჩემსა არ დავიჯერებ, შეილო, რა გენადლებო, ბრალი შენი, რომ ფულები დაგმარაგებ და იმის დაწერილი ქალაქი ევრავდის ვერ გი-

შეგლის, თორემ შენ იცი, ჩემო სოსე... ამ ლაზარკის შემდეგ ვილა მალად მალადი იხალყო გამოვრდა სასამართლოს სახლიდან და მხანების კილოთი, ხმა მალა დაივიტია: ესა-და-ეს სახმანასხლოსო მოვიდეს ჩქარაო. გლეხები უტბად არივნენ და გამაგებულნი მირბოდნენ მცვირალოსკენ და შედიოდნენ ხსენებულს სახლში. ამ ღრის ვათავდა საცქერო კაცების ამორჩევა. ცენების ამოღების ღრის მართალი უნდა ესთქე, რომ ებრავლები და სომხები უფრო შიშობდნენ ვიდრე ქართველთა, მეტად რეგ ვლგობდა, მაგალითად ერთი გლეხი სთქვა: "თუ არ შემხედნა; ბატონო, მიწის წავალო". თქმა და ცენების ამოღება ერთი იყო, მაგრამ ამ გამხედვს გლეხს კენე არ შეეხდა. ასე უთხრა და არ მოიქცა ერთი ვილა სურამელი ებრაელი: როდესაც უხანეს-მოდი, ბიჭო, და ცენე ამოიღეო, საბარალო ებრაელს სულ ვააკეო და ვაატეო. მივიღე ყუთის სიბლოცეს, რომელშიაც დავგარავლებული ბილეთები ჰქრია და ვცქეს კუთხიანი ფორმა აქვს, ვაქრდა შიშისხავან ვაგტერებელი და ბილეთის ამოღება სრულიად დაავიწყდა. ხან ეხვეწენ, ხან უხანეს, მაგრამ ბილეთი შიშით ვერ ამოიღო. ამ ბიჭის მამა იქვე შეიღის სიბლოცეს იღვა და ორის ხელით შექს ეხვეწებოდა და ვეუღარებოდა. "მერე მე მამს უხანეს, მავირად იმას ამოვიღე ბილეთი.

თი, ავტო ერთი შეგვეტყუებინა ბიჭი თამაზად მოიღეს და იმღერებს:

შენ ზრბიშე, გოგო, ჯან,
 ძვე მავალს თვალმშობიო,
 საღდაღად ამამარჩიეს,
 ჩამოცნეს ვარგაშაო,
 საშაშალოს მტრებსა დავბოცაქ,
 წინ დაუდგინე ვასაო;
 რასაც ვანამ და ებოვინი,
 შენ შემოგვავლე მათაო.
 ნუ გეყურებო, მათაო;
 დამვიტყუებო ქორწილო;
 სამი წელი ვაგორდებო,
 დაღვება დრო ჩვენი წილო.
 ვეგამ ცრემლი დაგმომლოდო,
 ჩაწოყრდა ლოგაშედა.
 ცრემლიანი გამოქნადა,
 ჩაწეულ იყო მათაო;
 კაცის ცნობა დაეყარა,
 ვინად ვინც წილო-აფილო;
 ვინან-სადგვეო, რას ვაგეო;
 წილო-აფილო რას ველო?

ყველა გლეხი, საზოგადოლო რომ ესთქეთა, სხორულით ეცებნა ჯარში გაწყვეტს, მხოლოდ ენანება სოფელი გოგოები, სოფლური სხვა-და-სხვა ღრის გატარება და თავისუფლად სიარული და თამაზობა დღეობდნენ...

ექვსი დეკემბერია. როდესაც დაბათვრის ორმოც-და-თორმეტის ჯარისკაცის ამარჩევა, მანის მარხის უფროსის მხანდებნი ეს "სალოთებო" დაამწყრივებს და ჩარეგს სამს როგორ სურამის სასამართლო სახლში, რად ვინაც ვართ დაღვობა ხალხსა შეუღლებელი იყო ცულის ამინდის გამო. როდესაც პოლიციამ შეაშოქა, ჩამოსთავა გვარი და ხსენი ყველა-ნი, აღმოჩნდა, რომ სამი და ოთხი ჯარისკაცი, რომლებსაც შეგებდნენ დათქვი, არ გამოცხადებულყო და არ მოსულიყო. როდესაც შემოწმება ვათავდა, ყველა სალოთები ხელს აწერდნენ რაღაც "დაეთარში". თუ რა ნაკლებად არის ჩვენში ვაგტყუებული წერა-კითხვა, ამას ექიდან შეიტყობთ, რომ ამ ორმოც-და-თორმეტს კაცში ხუთმა იტოლა მხოლოდ

წერა. იმათი ნაწერი ჰკავდა ქალურს ნუსხურს ხელს. როდესაც ხელსაწერი დაიწყო, ხალხი დაიწყო "როგორიტი მილოდნენ" ბან კოსისთის თავედნენ. რესთან, ი. დ. სულხანიშვილით და მისგან დაიგვებს ისმენდნენ, საჩუქრად იღებდნენ ხელმოწევი იმპერატორის სურისა, რომლებიც ბან ი. დ. სულხანიშვილის ბეტერბურგში შეეკეთონ და ვაგვეთებინა სავანებოდა ახლო ჯარისკაცთათვის. ჯარისკაცთა დარეგებისა და დასაწყობების შემდეგ მოპრანდნენ დაბარებულნი მდღელეები: ივანე ალექსის ძე ციციშვილი. მდღელეებს იოსებ ივანეს ძემ ებნა-შვილი დადავიტარა ჯარისკაცის ხელმოწევის სახსარისა და სამშალოს ერთგულეზხედ, წარმოსთქვა შესახალი სიტყვა.

როგორც ზემოთა ესთქეთი, ცულის ამინდის გამო მათურებელი ხალხი არავინ იყო შარშანდღეობით ამორჩეული. ხალხი ბატონა მავრის უფროსმა დაითხოვა, ჩაბარა მანასხლოსება და უხანა შემდეგი: "დღემობის 27, ესე იგი შობის მესამე დღეს კარგად ჩაემულ-დასურულინი გამოცხადებით ქალაქი გორშიო". ამ სიტყვის შემდეგ ირთულა ხალხმა და ვართ ვამოვიდა. ვართ ამ ღრის სახანოდა თოვდა და ქარი ჰქროდა, ჯარისკაცებელ ამორჩეულს ხალხს ამ დღეს, მგანი, სურამელეზმა სალილი ვაუმათეს ბან გრიგოლ ივანეს ძის ყოფიანის თაგონობით. ამ დღეს ჩვენ-ჩვენს სოფლისადე ვაგუღვეთ გზას და როგორი ღრე ვაატარეს ამორჩეულმა ჯარისკაცებმა, აღორავთრი შევეტყუა და ვაგვეო.

სასაშოული

რუსეთი

სამკურნალო დანარტამენტის ანგარიშად სანსა, რომ მიუღეს რუსეთში სულ 17,459 კვიბა. — განზრახვა აქვს შინაგან საქმიანსამინისტროსთან დასთან განსაგორებულე კომისიას, რომელმაც საშუალება უნდა სტეხროს ზოლიგას განსაგორებულ რუსეთში. — უში. სანაომა ემსგომისთა მერე წარდგენილი ანგარიშადგან სანსა, რომ ამ წლის I ოქტომბრისთვის რუსეთში სულ 15,000 საგვეჯისთა-სამკურნალო სკოლაა. ამ სკოლაში 300,000 მასწავლებ იწინებს ორასეუ სტესას.

— ამ დასად არდებენ და უკვე შედგენილიგან რამდენიმე პროექტი, რომლის საშუალებითაც შეიძლება სანგვეჯისთა ანსოლოგიათა ვეროქანა გზის მიქცევა. ამ პროექტს სწავდა ისა აქვს, რომ დასწავლებ აქვს სტემბოლს და სსე ვაგე შესწავლითაა ქვეყნში, რომელმაც ვა მდარბია არანს მულის-მუღ საგვეჯისთა მუღებობა და ქანაგებათა, განსწავლებილია სანსოლოლოგია ინსტიტუტის განყოფილებაში. ეოველ ამ გარეს განყოფილებაში გამწესებულა უნდა იყოს ორ-სამ პროფესორი და რამდენიმე ასსაგესო-ლოგო საგვეჯისთა ანსოლოგიათა სწავლებიანობისადე და შესწავლად მდგნობადე. ამ გარე დაწესებულებას მასწავლებელს ან აქვს და მუქად სან-ჭირა-გია ანსოლოგის რამდენიმე მანგ-მაგადებელ, ინგლისსა აქვს თავისი სასწავლოლოგო განყოფილება თანსა, ოტადან-რამდენიმე ოტადან სსე

ქალაქშიც, საფრანგეთსა დაგეზანსა— რომში, ათინსა და მერე ასიის სო-გარეთს ავგვეუბო.

— საგეოში ერთი მუქად ასირე ბული დამა მომხდარა. სწავლეს ზეტეს, ხელობით სარტს, ერთი ასსად კანად 20 წლის ვასწავლი კაცი გეოლოგია ქარად, სწავლადე განმტყენის. კრისმტენის დიდი სხა ჰგვერებათ-გისას ოსტატის ვასწავლია ქალი სარა, უთხოვლია ვაგედ—ლოლად გამომეო და ამას უთავის. ბერა უმედაინას, რომ აქვს რაგორმე ვაგელოგო სტრეგოსია, მაგრამ ვაგელოგედა ამო გამომდარა, კრის მოქუნი-ბაია. ამას წინადა განმტყენის ხელ-მორედ მისულა სარსისას სასწავლად სამხადრად, მაგრამ სარას სხლოც არ მიუყარება. ვაგელოგედა ვასწავლი ვანი მაქარანდა ქალს, შეუყვარება: "შე თუ ჩემს არ იქნება, არც სხვას ვაგას-რე შენსედაო", ცხვიარი მოუყვარება და თათისაზე იქვე ვაგელო გამომდარეს. კრისმტენისე მოქუნიტედა ცხვიარი ჩაუყვარება და სულაც დაუღვევია, სარა-კი დამსინჯებულა წვეს თურმე სამკურნალოში და თავს არჩეს.

უცხოეთი

საშარბანოში, საფრანგეთსაც მოსწავთა ვული რე-პერკოკის რულოლ-ფის სიკელომა. საფრანგეთის ვაგუთებში დილის მუქარებით მოიხსენის ასე მოულოდნელად მიცლებული პრინცი, რომელიც ფრანგულს ვემოგებებო იყო აღზრდილი მის მასწავლებლის ბრემისა და ბობბელისაგან. ვაგუთმა "Justice"-მა დაბეჭდა ამ ამბის გამო-მტყვევლობით სავსე წერილი, რომელიც თითქმის ყველა ვაგუთებში მა დაბეჭდეს ავსტრი-ვენგრიაში, კლე-მანსის ვაგუთი ამბობს, რომ ვაგუთ-მეო ვერობისათვის თაგზარდამეცის სიკელი დიდი უმეღებულა ჩვენის ქვეყნისათვისაცაო. მით უფრო ანუ-გეშებს ავსტრი-ვენგრიათა ასეთი ვული-თეთი ამ ქვეყანას დიდი ჰიოი აწუხებს ამ ყამად და ლამის სიკელი-სიკელიტეზა საქმე მიმდარა. ეს ქარი ბულანდეს გამარჯვება პარკის არივენებენ. მართალია, ბერის ამისთანა პირისათვის ვაგუთლია საფრანგეთს და ამასაც ვაგუთებს, ამ უმეღებულესთა თაველამ აიცილებს, მაგრამ ამ ვაგუთებსაც დიდი მალა უნდა, დიდი მოთმენა უნდა, დიდი მხერვა-და და ვაგე-მავრობა, რომელიც; ეს ქარი რომ არა სწველია, უცუტესს საქმეს მომხარებოდა. ბულანდეს მომხარე ვაგუთებში ჰმედან რესპუბლიკელები ვაგუთებში და, რასავეკრებოდა მათს სახარულს და შეგებს სახლდარი არა აქვს. ვაგარებულა ბულანდეს გამარჯვებით უმეტესად კანანაო. — გამარჯვება გამარჯვებას ჰქვია—სიხარულით ვაგახის იმისი ვაგუთი: "Autorité" — გამარჯვება ამისთანა უნდა! აქამდე მხოქმედებოდა სიტყვითა და საქმი და და სოფელი, ახლო-თი ვაგამოიღო თეთი ციბე-დარბანმა, თეთი სიმაგრეობა, სიკა ჩასაზრებელი იყო დასვენებულ რაზმი ჯარისა. ქარი დიდი და აბუდათ თავს ჩვენს მტრებს, რომ სანში-ნელი, ხელ-შეუბრუნებელი... ეს ქარი ყველას, ყველას მოვიღ ჩვენის მტრების ბანაკში, ყველას... რესპუბლიკის, მთელის რესპუბლიკის ბღდი მუღებ-

და ჰკიდა. რაღა რჩება ესლა ამ რესპუბლიკის? მხოლოდ ნაშინი და ნანგარენი, რომელსაც უცსკრულით მიავაგენს პროვიდა-პროვილითა დი-ლეკებელი მინანო პარკის არიგვე-ნენისა. დასრულად ყოველივე ახლო-მა შუმე აღმოაჩინება ცის დასავლეთში... დაუცვლელ თუ არა თავს ახლო მანის ცის ხენი მტერნი ტრს და შეიწყნარებენ თუ არა მის სურვილსა და ნებას? იმედი უნდა ვიქონიოთ იმათ მავრეს. სხვაფრე რომ მოიქცენ, ვე იმისი ნიშანი ექნება, რომ ახლი ივანე ავსტრი ყოფილან და კაცის-მიკელ-ლო..."

კანანიაგაგითევე მხარობს ლაგერი, რედაქტორი ვაგუთი "Press" ანის, ეს ბულანდეს სულისჩამდგმელი და მოციქული მულანეობისა. ასევე ხარობს მონარქიელი ვაგუთი "Soleil"-ი, მერე კივე "Petit Caporal" და "souveraineté". კუნე და ორ-ნანო ამ უკანსწელს ვაგუთში ოხსის, რომ დაშორილით უმუნებს მხარა-ნებელს—ტრსაო: იგი ვაგევიტხება, იგი დასცებს თავის მსგავსს და ვაგე-მოაქცადებს თავის სურვილსაო. ამ ღრის მვარე ვაგუთი "Petit Caporal"-ი სიკელიობს სხე მხრე მოკ-ხილოლს ვული რესპუბლიკელებსა. "კანდილტმა ერისამაო,—ამბობს ეს ვაგუთი იმპერიალისტებისა:— რომელიც არის კანდილტე ტანგულითა, ჩაგრულითა და ძარკულითა, სულ ბოლი ააღინა ზუგაზე მდროშეს მხიარულითი სავსე და მუცელ-გასი-ბელის ბურჟუაზიისასაო, კანდილტეს მტარვალის მგლებისასაო, ვარალოთა და გრამანელითა ბა-კირებისასაო, ქვეყნის ყოველი ვარკველებისასაო. სიკელიტი ტრკუნელებსაო! ვაგე-მარჯოს ბულანდესტერს რესპუბლიკისაო!" უნდა ესთქეთი, რომ ყველა ბულანდეს მომხრე ვაგუთები არა ხარობენ ასე და ექვი და ფოქირი საქმოდ აწუხებს იმათ მოთავეებს. ასე მოხდის, მაგალითად, ვაგუთის სიკელიტი დიდი უმეღებულა ჩვენის "Gaulois"-სა და იმის რედაქტორს-არტურ მიეისს. ასევე მოხდის რომ-ფორს, რომელიც მხოლოდ ფლოკე-და და კლემანსოს უტებს ნიშნს და-მარტებისათვის და უწინასწარმეტყველებს სრულს დაცემას და ვანა-დღეურებს, ახლო ვიკიხობო, რას ამ-ბობენ ბულანდეს მოწინააღმდეგენი? რინარია, რედაქტორი "Republique Francaise"-სი ამბობს: "რაც უფრო დიდდა ვარ შერტყენილი და შეწუხებული პარკის საქცილისათვის, რომელიც არ ვაგვარებდა ამ ქალაქს სინათლისა და ბრწყინვალებისა, რაც უფრო მეტად მუქდება ვული ამ დიდის ქვეყნისათვის, რომელიც არ მე-გონა, რომ ასე შერტყენილია მთელის ქვეყნიერობის წინაშე, მით უფრო მეტად ძლიერებით ავამაღლებს ხმას დამცველ ყველა რესპუბლიკელებს: "იყოთ მხნელ, კიდე მხნელ და მუ-დამ მხნელ!" მერე,—ამბობს "შემდეგ რინარია,—გვარობა, რომ ვაგარე-ბულს მდგომარეობაშია დღეს ჩვენი ქვეყანა, მაგრამ მიწის ვულს არ ეი-ტებს და, როგორც წინადა, ღრისა ბე-დინერსა, ესლა იმ აზრისა ვარ, რომ რესპუბლიკა მალე სდგას საყოველ-თაო ცენკის ყრზე, ბოლოს ამ-ტუციებს, რომ ავტორიტის ვენერალს ხელ-ფეხს უკრავს კანონები, სწავტა და არეზიდენტო. კანონიერის ვით ვერსა მოახერხებს, უკანონოთი-კი სკადოს, თუ ვული ვინისა. ასეთი აზრი ჩვენარისა ვლინდა და წერილ-ით ვეკონდა მოხსენებულ.

